

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Carl Wiking*
 Härad: *Uppvidinge, m. f.* Adress: *Furåkra, Kråkskåra*
 Socken: *Ålgård, m. f.* Berättat av: *Martha Erlandsdotter af*
 Uppteckningsår: *1941* Född år: *1800 i Ålgård socken.*

*Uppteckningen berör gammaltida
 Pappersbruk och dihövande
 Lumpsamlare.*

Vol: 1.

Fidor: — 8.

teckning s 9

Skriv endast på denna sida!

Enligt min mormors utsagor m. f.
så i början av 1800-talet, så var
det alltså papper i våra orter. In-
tet behövdes heller så mycket av
den varan, ty det var 2. högst 3.
personer, som vora skriben-
niga inom varje "läsrope". De flesta
kunde infett och skriva initialer
na till sitt namn, utan gagnade
konstiga "Krummelures", som hette
"Bomärken"; och gällde enligt då-
tida lagar lika med "Egenhändig"
namnunderskrift, när man bekrä-
mat dem t. ex. under en Borgensför-
bindelse m. f. Handlingar eller
inskrivet Bomärket i sina t. ex. mäk-
ler m. m. Och; Givetvis ägde varje
person sitt särskilda bomärke.

2.)
Nu papper fanns icke många
sorter. Liket grovt skrippapper,
som var askuret i kauberna
och så ryktes en stämpel i ena
arkhalvan, som visat vid vilket
bruk papperet var gjort. Jag har
sett t.ex. gamla gårdshandlingar
från den tiden, så jag vet att
det var så. När jag var barn fingo
vi köpa stort folka för läse arket
lilla skripväcker i skolan. Det var
pink papper och bar stämpeln "Lese-
bö." Mormor sade, "Om man i hu-
nas ungdom ägde ett par ark skri-
papper, så var man nästan lika
rädd, däram, som en dåtida
"sedelpäng." - Ingen annan råma-
terial fanns för dåtida Pappersbruk

3)
än lump av Linné och Gyllé. Nu
den fina linnelumpen tillverkades
i sorter skrivpapper det förut
anbodalade och en ännu finare
sort, som hette "Pästpapper" och
var mycket dyrt. Obs! Nu yllelump-
pen tillverkades i sorter s. k. "Grä-
papper" s. k. som vora 18-tum eller
20-tum från varje sida räknat.
Papperet var asklegrått, tjockt och
och löst, som grovt Lästpapper.
Det kostade 18- eller 16, skilling på
"Bok". En bok = (24 ark.) Obs! Dessa
papper gagnades av dåtida bän-
der i stället för Tapeter, som då
voro sällsynta. Man kallade det-
ta papper på skämt för "Vägga-
luspapper". Vi vi må förstå att

4.)

ACC. NR. M. 7682 : 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i de nakna timmerväggarna var sprickor och i skarvarna hade man klivat med massa och där blevos dessa obehagliga parasiter uppmärkt. För att på långt sken kunde skänka dessa "oljudna" gäster ut, på tapetserade man med bemälda Gråpapper. Men på "Naktskva"-(gästtrummet) gjorde man papperet ännu finare i det att man målade det med vit slampfärg och sedan därpå någon röd färg, så väggarna såg ut precis som teckning n:o 1 visar. Jag finner ännu några sådana motiv i äldre mansgårdsbyggnader inuti någon gård. (Förvaringsrum för mans och kvinnokläder)

51)
De personer, som ägde dåtida Papperbruk gjorde kantbrakt med bänderna i vissa "Läsrötar" att därmed få finna sälja sin Lump till andra "Kluggsbä" (=Lumppramlare) än dem som voro anställda för hans fabrik. OBS! Så var det t.ex. Godägnen Jon Wclander, Kvarngården, Högsmuts socken; han hade en liten Gräppappersfabrik invid Håstean å sin ägor; och erhöll Lump inom socknen från Kroshults- Fräcke Boekasbruk och Långastens Läsrötar. I Kråksmåla socken var sådant pappersbruk å Goduet. Flatehult ägor invid Bodavä. Dessa gamla bruk laterade sig på 1700-talet; och ägdes sist en Blom-

6.)
berg (om jag ej förvärlar namnet.) Men
fabriken hade länge legat obrukbar.
Men godsägare Emil Björkman ville
äga hela fallet och köpte det för
anläggandet av en större snickeri-
fabrik, som för längesen är rivet.
Så hade vi före tiden 1840. en sådan
Pappersfabrik i handslätt ägor
i Bäckebo socken, Kalmar-Län, den
ägdes av dåvarande Norbänden
Per Svensson. — Vidare fanns tiden
1820. — 1840. sådana pappersbruk
h. ex. i "Baukeberg" och "Skorp-
lorp" i Flisseryd, handbördshä-
rad, Kalmar-Län, och "Skruvshult"
pappersbruk i Månsterås socken
Skanda Härad också i Kalmar-
Län. Givetvis vet jag inte hur

77)
det tillgick med själva papperstillverk-
ningen, ty fäderna barade in det där-
om, men jag vet så mycket att Lunn-
en maldes händer på Stora å kant
gående stenar, som vora, som kvaa-
stenar och gunga 2. ^{mitt} om af varand-
ra i ett stort kar av sten. Dessa
stenar hette "Kullgångare." Dessa
uppgifter fick jag af en gammal
man, vilk under sökningarna i rui-
nerna efter den Wenanderiska pap-
perfabrikerna i Kvarngården. Öst-
men vidare om den gamla papper-
tillverkningen inom fabriken, vet
ej till att erhålla. — Dessa papper-
fabrikanten hade tillika litet han-
delsaffär; så alla Lunnsmän
förde i en säck av dessa varor,

8.)

ACC. NR. M. 7682 : 8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Såsom anis, peppar, ingefära, kugga-
bak, "kakoräcker" och orostat kaffe.
Så bytte dom sig till Lumpor för
dessa varor. Därför hade dom skro-
papper och Pässpennor. Allt gick
bra till en början, men antider
blevo Lumpssamlarna "Smidskna"
och toga mera betalt för sina
varor än fabrikanter bestämde. Så
pinga dom ingen lump och följden
blev att fabrikerna måste nerläg-
gas efter hand. Därför bidrag att
man började fabricera kaffeter och
papper bättre och billigare än vad
de gamla "Gräppappersfabrikerna"
måktade. Så vart deras saga all-
sam kunde intet brottas den nya
konkurrensen eller fylla de nya kraven.

ACC. N:R.

M 7682:9

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Erling Wikberg

Härad:

Uppvidinge, m. f.

Adress:

Turåkra, Kråksmåla

Socken:

Klughult, m. f.

Berättat av:

Susanna Erlander-Sjöberg

Uppteckningsår:

1941

Född år

1800

i

Klughults socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 1. Motiv av gammal, målad "gräpperska-
pet." Lindskult, Kråksmåla socken.

